

اوقات فراغت دانش‌آموزی؛ معمای حل نشده

هفته آینده امتحانات مدارس به پایان می‌رسد و یکی از دغدغه‌های فصلی خانواده‌ها می‌شود چگونگی گذران اوقات فراغت فرزندان‌شان در 3 ماه تعطیلی مدارس.



هفته آینده امتحانات مدارس به پایان می‌رسد و یکی از دغدغه‌های فصلی خانواده‌ها می‌شود چگونگی گذران اوقات فراغت فرزندان‌شان در 3 ماه تعطیلی مدارس.

با وجود این بسیاری از دانش‌آموزان بنا به دلایلی از جمله نبود یک برنامه‌ریزی منسجم و فراگیر و نداشتن بضاعت مالی نمی‌توانند از اوقات فراغت خود به نحو مناسبی استفاده کنند. البته بسیاری از خانواده‌ها افزون بر دغدغه اوقات فراغت، دغدغه ثبت‌نام نیز دارند، ولی بحث اوقات فراغت گسترده‌تر است و به معمایی تبدیل شده که با وجود هزینه‌های زیادی که برای این امر صرف می‌شود هنوز حل نشده است، هر دستگاهی با هیاهوی برای خودش برنامه‌ریزی می‌کند، بسیاری از برنامه‌ها موازی کاری است و نکته مهم اینکه تنها برخی از جمعیت 12 میلیون و 300 هزار نفری کشور می‌توانند از آنها بهره‌برداری کنند.

اوقات فراغت بسیاری از کودکان، نوجوانان و جوانان به بطالت می‌گذرد و با وجود تلاش خانواده بنا به عللی امکان استفاده صحیح از اوقات فراغت میسر نمی‌شود و در نقطه مقابل برخی آنچنان از برنامه‌های اوقات فراغت برخوردارند که به نوعی می‌توان گفت دلزده می‌شوند.

مهارت‌آموزی محور فعالیت‌های تابستانی

وزارت آموزش و پرورش از دستگاه‌هایی است که با توجه به جایگاه مهمی که در امر تعلیم و تربیت دانش‌آموزان بر عهده دارد، می‌بایست نقش برجسته‌ای در غنی‌سازی اوقات فراغت کودکان، نوجوانان و جوانان این مرز و بوم داشته باشد و محور فعالیت‌های غنی‌سازی اوقات فراغت قرار گیرد ولی اینچنین نیست. سایر دستگاه‌ها در برنامه‌ریزی‌های خود توجهی به برنامه‌ها و نظرات آموزش و پرورش ندارند و برنامه‌ها را با سلیقه خودشان اجرا می‌کنند؛

هر چند برنامه‌های آموزش و پرورش هم چنگی به دل نمی‌زند و درصد کمی از جمعیت 12 میلیون و 300 هزار نفری دانش‌آموزی کشور را تحت پوشش قرار می‌دهد. وزارت آموزش و پرورش امسال هم برای غنی‌سازی اوقات فراغت برنامه‌ریزی کرده که به گفته معاونت پرورشی و فرهنگی آموزش و پرورش #171«؛ مهارت‌آموزی؛ با هدف زمینه‌سازی برای کارآفرینی و اشتغال محور فعالیت‌های تابستانی امسال دانش‌آموزان است.

حسین هژبری در دستورالعمل ارسالی به ادارات کل آموزش و پرورش کشور تأکید کرده برنامه‌های اوقات فراغت به تناسب علایق، توانمندی و نیازهای دانش‌آموزان از تنوع و گستردگی خاصی برخوردارند تا هر کدام از مخاطبان با در نظر گرفتن علایق و خواست‌های خود و از روی اختیار برنامه مورد نظر را انتخاب کنند و به فعالیت بپردازند.

افزایش پایگاه‌های تابستانی

آموزش و پرورش همه ساله برای غنی‌سازی بخش اندکی از جمعیت دانش‌آموزی کشور برنامه‌ریزی می‌کند و برای اجرای برنامه‌های خود پایگاه‌هایی ایجاد می‌کند، سال گذشته تعداد این پایگاه هزار و 800 پایگاه بود که به گفته مدیرکل فرهنگی و هنری وزارت آموزش و پرورش امسال به 2 هزار پایگاه می‌رسد.

مهر در این باره نوشت، محمد ابراهیم محمدی، مدیرکل فرهنگی و هنری آموزش و پرورش در دیدار با نمایندگان حوزه علمیه قم که با موضوع اوقات فراغت برگزار شد، اظهار کرد: طبق آمار بیش از 3.5 میلیون دانش‌آموز از این پایگاه‌ها استفاده کرده‌اند که امیدواریم با برنامه‌های راهبردی امسال به دوبرابر افزایش یابد. نکته مهم در اظهارات محمدی این است که با افزایش 200 پایگاه، وی ابراز امیدواری کرده که جمعیت دانش‌آموزی تحت پوشش به دوبرابر افزایش یابد که قدری عجیب به نظر می‌رسد. موضوع دیگر اینکه باید دید برنامه‌های پیش‌بینی شده تا چه حد با ذائقه دانش‌آموزان همخوانی دارد و آنها از این برنامه‌ها استقبال می‌کنند.

پوشش 30 درصدی دانش‌آموزان

در قرن حاضر سیاستگذاری در امر اوقات فراغت از وظایف دولت‌ها محسوب می‌شود و در اغلب کشورهای جهان سازمان‌ها و نهادهایی در این خصوص ایجاد شده‌اند. در کشور ما نیز اوقات فراغت از سوی دولت‌ها مورد توجه قرار گرفته و نهادهای مختلف مثل وزارت ورزش و جوانان، شهرداری‌ها، کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان و سازمان دانش‌آموزی، مشغول سیاستگذاری در این امر هستند البته وزارت آموزش و پرورش از ارگان‌های تأثیرگذار در روند برنامه‌ریزی اوقات فراغت قلمداد می‌شود.

با وجود تلاش‌های فراوان تنها موفق به پوشش حدود 30 درصدی جمعیت 12 میلیون و 300 هزار نفری دانش‌آموزی کشور شده است، البته این آمار است که مسئولان آموزش و پرورش از جمله مدیرکل فرهنگی و هنری این وزارتخانه اعلام کرده و چه بسا آمار واقعی کمتر از این باشد. برای غنی‌سازی اوقات فراغت نوجوانان و جوانان ایجاد هماهنگی بین نهادها و سازمان‌هایی که در امر اوقات فراغت مسئولیت دارند که بیش از 30 سازمان و دستگاه مسئول هستند و حتی‌المقدور اتخاذ تدابیری برای ایجاد یک تشکیلات واحد در این زمینه به شدت احساس می‌شود.

بطالت اوقات فراغت 70 درصد دانش‌آموزان

آنچه مسلم است اینکه در خوش‌بینانه‌ترین حالت 3 میلیون و 500 هزار نفر از دانش‌آموزان کشور تحت پوشش برنامه‌های پایگاه‌های تابستانی آموزش و پرورش قرار می‌گیرند و آموزش و پرورش برای غنی‌سازی اوقات فراغت 70 درصد دانش‌آموزان هیچ برنامه‌ای ندارد. سایر دستگاه‌ها مرتبط نیز تقریباً همان 30 درصد را تحت پوشش برنامه‌های خود دارند و بقیه دانش‌آموزان اوقات فراغت خود را به بطالت می‌گذرانند و همین امر موجب افزایش آمار بزهکاری در تعطیلات تابستان می‌شود. غنی‌سازی اوقات فراغت دانش‌آموزان اما در فصل تابستان به معضلی جدی برای پدران و مادران تبدیل می‌شود. کارشناسان امر تعلیم و تربیت نیز بر این باورند که اگر از اوقات فراغت تابستان به‌خوبی بهره‌برداری شود، می‌تواند به دورانی اثرگذار در زندگی حال و حتی آینده کودکان و نوجوانان تبدیل شود.

همچنین تحقیقات اجتماعی نشان می‌دهد یکی از عوامل مهم بزهکاری در نوجوانان و جوانان خالی بودن اوقات فراغت آنهاست و در این ایام است که زمینه‌های پذیرش رفتارهای ناهنجار، اعتیاد و انجام جرائم شکل می‌گیرد. غنی‌سازی اوقات فراغت نوجوانان و

جوانان در فصل تابستان می‌تواند تا حد زیادی مانع از گسترش بزهکاری شود و چه بسا به درونی شدن ارزش‌های جامعه نیز بینجامد.

دبیر کل سابق اتحادیه انجمن‌های اسلامی دانش‌آموزان تیرماه 91 با اشاره به اینکه 45 نهاد در بحث اوقات فراغت به‌طور مستقیم تأثیرگذار هستند گفت: براساس آمار و اطلاعاتی که متولیان امر اعلام کرده‌اند در دوران فراغت دانش‌آموزان در تابستان 20 درصد رشد تخلفات به‌ویژه در بین نوجوانان و جوانان وجود دارد که این تهدید است. احمد خلیلی با بیان اینکه هم‌اکنون برنامه‌های متنوعی از سوی نهادهای مختلف برای دانش‌آموزان اجرا می‌شود تصریح کرد: خروجی ما مطلوب نیست و چنین به‌نظر می‌رسد که 5 عامل سیاستگذاری، برنامه‌ریزی، هماهنگی، اجرا و نظارت کامل نیست.

ناهماهنگی دستگاه‌ها

آنچه در این حوزه نمود بیشتری دارد ناهماهنگی بین دستگاه‌ها و سازمان‌های متولی امر اوقات فراغت است. موازی‌کاری در امر غنی‌سازی اوقات فراغت دانش‌آموزان گاهی موجب گم‌شدن هدف و کمرنگ جلوه دادن برنامه‌های دانش‌آموزان می‌شود. تداخل در برنامه‌ها و کم اطلاع بودن از شیوه ارائه طرح‌ها و برنامه‌ها نیز موجب سردرگمی دانش‌آموزان و خانواده‌ها در انتخاب و تصمیم‌گیری در برنامه‌های آنها می‌شود. بحث برنامه‌ریزی برای غنی‌سازی اوقات فراغت میلیون‌ها دانش‌آموز معمولاً از خردادماه شروع می‌شود.

امروز اوقات فراغت دانش‌آموزان در فصل تابستان به معضلی جدی برای والدین تبدیل شده است؛ به همین علت علاوه بر آموزش و پرورش، ارگان‌ها و سازمان‌های دیگری نیز در این حوزه وارد شده و سعی می‌کنند بخشی از اوقات فراغت دانش‌آموزان را پوشش دهند. اوقات فراغت کودکان، نوجوانان و جوانان، در تعطیلات تابستانی برای والدین توأم با نگرانی و دلهره است.

یکی از مشکلات عمده طرح اوقات فراغت در کشور ما، استقبال نکردن جوانان و نوجوانان از این طرح‌هاست. مهدی رضایی، دانشیار دانشگاه در این‌باره گفت: برنامه‌ریزان در برخی سازمان‌ها و دستگاه‌های متولی غنی‌سازی اوقات فراغت، درباره نوع نیازهای فرهنگی، تفریحی، آموزشی و ورزشی جوانان و نوجوانان، نیازسنجی دقیقی نمی‌کنند.

به گفته وی، طرح اوقات فراغت از نبود برنامه‌ریزی منسجم رنج می‌برد، زیرا در برنامه‌ریزی‌ها کمتر از نظریات متخصصان امر و صاحب‌نظران دانشگاهی استفاده می‌شود. این امر باعث کاهش شرکت‌کنندگان در برنامه‌های اوقات فراغت می‌شود.